

Nâng cao hiệu quả biểu diễn của sinh viên ngành Saxophone khoa Nghệ thuật, Trường Đại học Khánh Hoà

Phạm Văn Duy*

*GV. Khoa Nghệ thuật, Trường Đại học Khánh Hoà

Received: 16/4/2024; Accepted: 25/4/2024; Published: 3/5/2024

Abstract: The article aims to improve practical efficiency when graduates work in state agencies or serve social needs. The measures are applied from the time students start learning the Saxophone until they graduate with continuous practice exercises. Always ensure academic quality and keep up with domestic and world music trends. Training is linked to reality and employer requirements as well as social needs.

Keywords: Saxophone, improvement, skills, efficiency, performance

1. Đặt vấn đề

Kèn Saxophone được phát minh và đặt tên theo Antoine - Joseph (Adolphe) Sax. Saxophone là một nhạc cụ kèn hơi, được cấu tạo chủ yếu bằng kim loại nhưng lại được xếp vào bộ nhạc cụ gỗ (Woodwind) và sử dụng dăm đơn. Được sáng chế vào ngày 20/03/1846, với âm thanh ngọt ngào quyến rũ nó đã trở thành niềm đam mê bất tận cho bao thế hệ người thưởng thức âm nhạc và ngày càng phổ biến trong các dàn nhạc. Saxophone được du nhập vào Việt Nam thông qua băng đĩa, internet, các buổi biểu diễn của các nghệ sĩ quốc tế... Với các nghệ sĩ Saxophone nổi tiếng trong nước như Quyền Văn Minh, Trần Mạnh Tuấn, Quyền Thiện Đắc... Saxophone đã đến gần và ngày càng phổ biến với người yêu nhạc hơn. Hiện nay Saxophone là nhạc cụ được sử dụng phổ biến trong các dòng âm nhạc như Jazz, Pop... với các tài liệu dạy và học đa dạng. Cùng với nhu cầu ngày càng cao trong các sự kiện văn hoá, lễ hội, cưới hỏi... Những năm gần đây nhiều sinh viên (SV) đã chọn ngành biểu diễn nhạc cụ Saxophone làm định hướng nghề nghiệp cho mình. Bài viết đưa ra một số biện pháp nâng cao hiệu quả trong biểu diễn để đáp ứng nhu cầu thực tiễn của SV khi ra trường.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Trang bị cho SV có kiến thức cơ bản và thực hành chính xác các kỹ thuật của kèn Saxophone

Bản thân là người được đào tạo cơ bản và có nhiều năm đam mê, gắn bó với kèn Saxophone trong giảng dạy cũng như biểu diễn tôi luôn mong muốn bộ môn này ngày càng phát triển và đến gần với người yêu nhạc. Vì vậy tôi không ngừng nghiên cứu, học hỏi, đổi mới để việc học của SV ngày càng có hiệu quả thực tiễn khi ra trường.

Sau khi kiểm tra năng khiếu đầu vào để đảm bảo SV có năng khiếu âm nhạc, thể hình đáp ứng được yêu cầu của môn học thì việc trang bị cho SV các kiến thức cơ bản về kèn Saxophone là việc cần thiết. Đó là: Hình dáng, cấu tạo, các loại kèn Saxophone, lịch sử ra đời, các nghệ sĩ chơi Saxophone nổi tiếng trong và ngoài nước, các tác phẩm nổi tiếng. SV được học nhạc lý cơ bản trước khi thực hành trên kèn. Qua đó sẽ giúp các em hiểu và có định hướng học tập rõ ràng hơn. Khi SV bắt đầu thực hành phát âm trên kèn là giai đoạn khó khăn và quan trọng nhất trong cả quá trình học. Giai đoạn này đảm bảo cho sự phát triển tốt của SV trong các học phần tiếp theo và cả quá trình phát triển sau khi SV ra trường. Tập luyện hơi trong tư thế thẳng lưng, khi lấy hơi không được phình to ngực mà chỉ phình to bụng để lấy hơi vào sau đó thả hơi ra. Tập nhiều lần cho tới khi quá trình lấy hơi vào và nhả hơi ra dần dần. Hướng dẫn SV ngâm béc kèn đúng cách, hàm trên cắn nhẹ vào béc làm điểm tựa, môi dưới không quấn, ngâm sâu vào khoảng 1/4 béc kèn sau đó nhả hơi. SV sẽ bắt đầu tập phát âm từ nốt với béc kèn và cổ kèn, lúc này âm thanh chưa có cao độ chính xác mà chỉ cần chú ý quá trình lấy hơi vào, phát âm ra, thể ngâm béc chính xác. Quá trình này diễn ra trong khoảng 3 tuần đầu của học kì 1. Đến tuần tiếp theo SV có thể thực hành trên kèn nốt G1. Cho SV thực hành nốt G1 phát âm ra được cao độ chính xác và mở rộng trường độ tăng dần trong quá trình thực hành. Đây là giai đoạn quan trọng để SV có nền tảng cơ bản để phát triển về sau.

Sau quá trình luyện hơi, ngâm béc, nắm được các thể bấm cơ bản trên kèn lúc này giảng viên (Gv) trang bị cho SV kiến thức về Game, tiết tấu và cho SV thực hành luyện tập Game trong phạm

vi 1 quãng 8 với các tiết tấu như trắng, đen, đơn. Tập Game là để định hình âm chuẩn, thể chạy ngón và luyện cho âm thanh đẹp. Chính vì sự quan trọng này mà luyện Game với Sv học kèn Saxophone cần được chú trọng. GV phải quan sát và chỉnh sửa cách lấy hơi, ngậm béc, thể bấm và tư thế chơi kèn sao cho chuẩn mực và tạo cảm giác thoải mái trong quá trình học. Trong một buổi lên lớp phải cho SV thực hành xong nốt dài, Game, Etude. Nếu tập Game là để định hình âm chuẩn cũng như luyện cho âm thanh đẹp, thì việc luyện tập những bài Etude là sự trau dồi tất cả các kĩ thuật cho bản thân người chơi nhạc cụ. Etude được chia làm nhiều dạng khác nhau: Etude Game, giai điệu, tiết tấu... Để thêm phần sinh động cho tiết học, giúp SV dễ tiếp thu kiến thức GV nên thị phạm, cho SV nghe băng đĩa các tác phẩm viết cho kèn Saxophone do các nghệ sĩ nổi tiếng thể hiện. Từ đó kích thích sự say mê, sáng tạo của Sv.

2.2. Nâng cao kĩ thuật kèn Saxophone, trang bị các kiến thức âm nhạc thiết thực trong việc phát triển khả năng biểu diễn

Việc xong nốt dài, luyện Game, Etude, tiểu phẩm, tác phẩm... diễn ra trong tất cả các kì học của SV. Mỗi năm SV thực hành các nội dung đó ở mức độ cao hơn, đòi hỏi nhiều hơn từ phía GV về cao độ, trường độ, âm sắc, mở rộng âm vực trên kèn. Sau khi được trang bị và thực hành các kĩ thuật căn bản trên kèn GV phân tích, thị phạm giúp SV phân biệt được tiếng kèn hay, chưa hay, có định hướng đúng và phù hợp cho từng SV. Việc giao bài và quy định lượng bài tập cũng tùy thuộc vào năng lực và khả năng thích ứng khác nhau của từng SV. Đây là một đặc thù trong đào tạo nghệ thuật. Khi có được định hướng đúng sẽ làm nền tảng kích thích sự sáng tạo và phát triển của SV. Luôn đồng viên sự tự học, tìm tòi, sáng tạo của mỗi SV.

Ngoài điệu thức 7 âm thường dùng trên toàn thế giới thì GV phải tìm tòi, sưu tầm và hệ thống các điệu thức khác nhau của âm nhạc dân gian Việt Nam cũng như âm nhạc của nhiều nước khác trên thế giới để SV thực hành. (Minor Pentatonic, Blues, Jazz) Đây là điều cần thiết và quan trọng trong việc phát triển tư duy và nhạy bén trong biểu diễn của các em khi ra trường. SV có thể hòa nhập và đáp ứng được nhu cầu của nhà tuyển dụng.

GV đưa ra các định mức cụ thể cho từng kì học đối với mỗi SV trong việc phát triển luồng hơi. Quy định độ dài, đầy, tròn, đội mở, luyện Game và Etude với việch cùng cố kĩ thuật đã được học và hướng dẫn kĩ thuật khó hoàn thiện dần các kĩ năng cho SV. Lưu ý cho SV thực hành các bài kĩ thuật mang tính

hàn lâm và đại chúng để thuận tiện cho sự phát triển và hoà nhập các môi trường âm nhạc chuyên nghiệp khi các em ra trường. Quá trình đào tạo phải theo xu hướng và nhu cầu của xã hội. Vì vậy GV luôn chủ động trang bị các giáo án cho từng năm để có sự điều chỉnh theo kịp xu hướng xã hội.

Các kiến thức bổ trợ cho chuyên ngành là vô cùng cần thiết và mang tính chất bắt buộc. Với mục tiêu và phương châm đào tạo ra các nghệ sĩ chuyên nghiệp phục vụ cho nhu cầu xã hội thì ngoài việc học chuyên ngành, SV phải học một số các môn kiến thức chung như: Nhạc lý cơ bản, Hoà thanh, Kí xướng âm, Lịch sử âm nhạc, Phân tích tác phẩm, Hoà tấu dàn nhạc... Các môn kiến thức chung sẽ bổ trợ cho các em về giọng, tiết tấu, hoà thanh, hiểu về nhiều trường phái âm nhạc khác nhau trên thế giới. Giúp SV có cái nhìn tổng quan và biết phân tích đánh giá một cách chuẩn mực về cách đồng bát tấu của âm nhạc.

Âm nhạc nói chung và biểu diễn Saxophone nói riêng, sự kết hợp giữa các nhạc cụ với nhau là điều tối quan trọng vì vậy trong quá trình đào tạo phải luôn đẩy mạnh và đưa môn hoà tấu vào nội dung giảng dạy. Từ kì đầu có thể cho các em song tấu các tiểu phẩm nhỏ cùng GV hoặc hai SV với nhau, sau đó có thể tam tấu, tứ tấu. Những học kì sau có thể kết hợp với các nhạc cụ khác, dạng nhạc quy mô nhỏ và tăng dần theo kì học. Rèn cho SV biết sự phối hợp, tinh thần hợp tác trong công việc. Cho SV thực hành các màu sắc âm nhạc khác nhau tạo sự đa năng và thích ứng tốt về sau.

Luôn khuyến khích sự tìm tòi, sáng tạo trong SV trong quá trình học. GV luôn lắng nghe và tiếp nhận các ý tưởng tích cực của SV và có biện pháp hỗ trợ tốt cho sự phát triển của SV. Kết hợp giữa đào tạo trong nhà trường và đưa các em đi thực tế tại các môi trường âm nhạc như Đoàn ca múa, Nhà hát, Trung tâm văn hoá... Ở đây các em có thể thực hành các kiến thức và kĩ năng đã học, tiếp nhận thêm các kiến thức mới và có cái nhìn tổng quan hơn, thấy được sự thiếu sót của bản thân và hoàn thiện kĩ năng. Nhà trường có đưa ra kế hoạch thực tập cho từng năm học, với mức độ và yêu cầu khác nhau. Năm đầu Sv đi kiến tập có sự hướng dẫn của giáo viên chuyên ngành. Cho Sv đến xem các nghệ sĩ trong đoàn nghệ thuật luyện tập và biểu diễn một chương trình hoàn thiện. Từ đó Sv có định hướng và hiểu được bố cục và yêu cầu cần đạt để thực hiện một chương trình ca múa nhạc. Sau đợt kiến tập Giảng viên sẽ gợi mở các câu hỏi cho Sv, giải đáp các thắc mắc cho Sv. Đến năm tiếp theo Sv sẽ được đi Thực tập, các em được

trực tiếp tham gia tập và biểu diễn một chương trình ca múa nhạc, với sự yêu cầu và hướng dẫn của đơn vị chủ quản.

2.3. Định hướng cho SV cách tự rèn ngoài giờ lên lớp và tự dung nạp kiến thức bổ trợ và kết hợp thực hành trong các hoạt động thực tế

Đối với SV học nhạc cụ thì việc rèn luyện ngoài giờ đóng vai trò quyết định đến việc thành công, nếu SV không chủ động thực hành các kiến thức đã học trên lớp thì GV không thể triển khai được tiết học tiếp theo trong giáo trình. Ở trên lớp SV chỉ thực hiện được một phần yêu cầu cần đạt, vì vậy việc luyện tập ngoài giờ có tính chất quyết định của SV trong quá trình học. GV luôn phải kiểm soát và đưa ra số lượng bài cụ thể, ngoài việc khuyến khích động viên thì GV phải có hình thức kiểm tra, định giá kết quả tự rèn của mỗi SV.

Do nhu cầu xã hội, hiện nay đa số các em SV năm hai trở đi đã tham gia các phong trào văn nghệ quần chúng như âm nhạc đường phố, quán cà phê, đám cưới...Đó là môi trường cần thiết để SV dung nạp thêm các kiến thức ngoài nhà trường. Các em nhìn thấu đáo được nhu cầu và yêu cầu cần đạt khi hoạt động biểu diễn.

Ngày nay mạng xã hội đóng vai trò quan trọng và sâu rộng trong xã hội. Cũng như các lĩnh vực khác thì mạng xã hội là kho tàng kiến thức tổng hợp vô tận cho SV biết khai thác và học hỏi. Cùng với việc kích thích sự tự tìm tòi sáng tạo GV tham khảo và hệ thống cho SV những địa chỉ có tính học thuật và thẩm mỹ âm nhạc tốt để SV tham khảo học hỏi. SV ngày nay thường có xu hướng thần tượng một ai đó trong lĩnh vực mà họ yêu thích, điều đó có lợi khi GV định hướng được cho SV nghe và học hỏi các kỹ năng của các nghệ sĩ hàng đầu trên thế giới. Từ đó SV học hỏi và kích thích sự đam mê trong luyện tập và có định hướng với thẩm mỹ âm nhạc tốt.

2.4. Chọn giáo trình phù hợp, có tính hàn lâm và đương đại phù hợp với mục đích chuẩn đầu ra trong đào tạo.

Đây là nhân tố quan trọng trong hiệu quả đào tạo. Do đặc thù đào tạo Saxophone là ngành mới, các giáo trình tài liệu trong nước rất ít, đa phần là các tài liệu nước ngoài như: Nga, Mỹ, Nhật...Vì vậy bản thân các trường đào tạo, các Gv phải tự tìm kiếm và chọn cho mình giáo trình phù hợp với mục tiêu đào tạo.

Bộ môn Saxophone khoa Nghệ thuật Đại học Khánh Hoà với mục tiêu đào tạo nguồn nhân lực cho tỉnh và những Sv có khả năng sẽ thi học bậc cao hơn

ở các nhạc viện lớn trong nước. Vì vậy giáo trình với mục đích đào tạo kỹ thuật cơ bản đã được thẩm định và được các học viện âm nhạc sử dụng nhiều năm. Ngoài ra Gv còn tìm tòi các tài liệu mới của các nước có nền âm nhạc tiên tiến như: Mỹ, Nhật, Nga để đưa vào giảng dạy. Đưa các tác phẩm âm nhạc Việt Nam vào trong chương trình môn học cho từng năm để Sv luôn giữ được tinh hoa âm nhạc Việt.

Ngoài ra Gv cũng định hướng và thẩm định cho Sv các tài liệu các em tìm tòi trên Internet. Tuổi trẻ luôn nhanh nhạy trong việc tìm kiếm trên mạng xã hội. Với kỹ năng và kinh nghiệm Gv phải chỉ dẫn, thẩm định, hướng dẫn Sv khi các em cần để các em luôn đi đúng định hướng trong kỹ thuật chơi kèn cũng như thẩm mỹ âm nhạc nói chung.

3. Kết luận

Từ một SV bắt đầu học kèn Saxophone đến một nghệ sĩ thực thụ đáp ứng tốt yêu cầu khi ra trường là một việc không đơn giản. Nó đòi hỏi ở người học sự đam mê và không ngừng rèn luyện. Ngoài sự nỗ lực của SV thì GV đóng vai trò quan trọng, đặc biệt trong giai đoạn đầu của quá trình đào tạo. GV trang bị cho SV có kỹ thuật và kiến thức cơ bản chuẩn mực được mài dũa trong môi trường chuyên nghiệp sẽ sản sinh ra những nghệ sĩ chuyên nghiệp trong tương lai. Điều đó tưởng như bình dị nhưng lại vô cùng ý nghĩa bởi mỗi SV khi ra trường sẽ góp phần nhỏ của mình trong việc giữ gìn và phát huy truyền thống văn hoá Dân tộc, tô điểm thêm màu sắc cho cách đồng bất tận của âm nhạc. Đóng góp nhân lực cho sự xây dựng và phát triển một nền Văn hoá Việt Nam đa dạng, đậm đà bản sắc Dân tộc./.

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Bích Vân (2010), *Rèn luyện bản lĩnh biểu diễn cho học sinh, SV nhạc cụ cổ điển phương Tây*, Luận án Tiến sĩ.
- [2] Phạm Quốc Chung, Nguyễn Phúc Linh (2015), *Giáo trình Hoà tấu kèn Đồng, Giáo trình NCKH Cấp Bộ (Brass Quintet)*, Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam.
- [3] Ngô Phương Đông (2005), *Đào tạo âm nhạc thế kỉ XX cho kèn Hautbois tại Nhạc viện Hà Nội*, Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam.
- [4] Trường Đại học Văn Hoá Nghệ Thuật Quân đội (2010) – *Tính năng nhạc cụ trong dàn nhạc giao hưởng*, NXB Quân đội.
- [5] Nguyễn Thị Nhung (2001), *Âm nhạc Thánh phòng Giao hưởng Việt Nam – Sự hình thành và phát triển – Tác giả và tác phẩm*, Viện Âm nhạc, Hà Nội.